

ADANA'NIN KURTULUŞUNDA KARAIŞALI CEPHESİ

Çukurova bereketli iklimler yatağı. Bir tarafta Ceyhan, diğer tarafta Seyhan ırmaklarının suladığı pamuk, mısır, portakal ve her türlü üretimin ambarı olan güzelim Çukurova... Onu övmekle kelimeler bu sahifelere sığmaz ama bir gerçek vardır ki, bu verimli toprakları ele geçirmek için dış güçler bugün olduğu gibi dün de bütün güçleriyle saldırıya geçmişlerdir.

Atalar yurdu Çukurova'nın tarihi kültürünün araştırılması yazılması gelecek kuşaklara kaynak oluşturur. Bu da eli kalem tutan Adanalıların tarihi görevidir. 18 Aralık 1918 tarihinde Fransız işgal kuvvetleri Adana'yı işgal ettiler. 1500 kişilik bir Fransız ordusunun başında Hamlin diğer yanında Cezayirli askerler, paralı ve gönüllü Ermeniler oluşturuluyordu. Adana ve civar ilçeler, baskına uğrayan köyler, mahalleler kan ağlıyordu...

Sayın okuyucularım, ben bu yazımda Adana ve Çukurova'nın kurtuluşunda tarihi bir yeri olan Karaisalı Cephesi dosyasını açıyorum. Adana ve Çukurova'nın kurtuluşunda bir Kozan Cephesi (Doğu Kilikya) iki Karaisalı Cephesi (Batı Kilikya) önemli strateji yerlerdir. Atatürk'ün : "Tarih yazmak, tarihi yapmak kadar zordur". Sözü bu tarihi araştırmamızın en büyük delilidir. Milli Mücadele bir bütündür. Türkiye'nin dört bir tarafı müstevli devletlerle "Mondros mütarekesiyle kuşatılmış, işgal edilmiş, adeta aralarında pay edilmişti. Mustafa Kemal Paşa ilk Kuvay-ı Milliye hareketini Adana'da ateşlemiş: "Bende bu Kuvay-i Milli hissiyatı bu güzel Adana'da oluşmuştur" demiştir. Çukurova işgal edilmiş, düşman işgalinden kurtulmak için Kozan Heyeti üç kişilik gurup Sivas'a Mustafa Kemal Paşa ile buluşmak üzere gizlice gittiler. Bu heyet: Halil Topaloğlu, dava vekili Mustafa ve Kurtoğlu Hulusi Efendiden oluşuyordu. Heyet, Mustafa Kemal Paşa ile gizlice Sivas'ta görüştü.

Mustafa Kemal Paşa, bir gün sonra Kozanoğlu Doğan adı ile Binbaşı Kemal Bey'i Kilikya Kuva-yi Milliye komutanlığına, Aydınlioğlu Tufan adıyla Osman Tufan Paşayı Doğu Kilikya komutanlığına Sinan Tekelioğlu takma ad ile Yüzbaşı Ali Rasip Beyi de Batı Kilikya komutanlığına Karaisalı cephesine tayin etti. Mustafa Kemal Paşa şu emri verdi:

1. Sivas'tan hareketiniz belli olmayacak
2. Kıyafetleriniz değiştirilecek
3. Sivas Kongresi kararlarına uygun hareket yapılacaktır
4. Halk, bu teşkilatı içten benimseyecek
5. Teşkilat, işgal bölgesinde kurulup, genişletilecek
6. Karaisalı'da toplanacak büyük bir kuvvet Fransızları Adana'da kovacak.

Mustafa Kemal Paşa 20. Kolordu Komutanı Ali Fuat Paşa'yı (Cebesoy) haber sunmuş 03.11.1919'da Kayseri'ye geldi. Kayseri'de Sinan Tekelioğlu görevlendirildi.

Karaisalı'ya Hareket: Ali Fuat Paşa Sinan Tekelioğlu'nu Karaisalı Cephesine görevlendiriyor. Bu arada Kurmay Albay Emrullah: "Canım O, (Sinan Tekelioğlu) kanı delinin birisidir. Kaş yaparken, göz çıkarır" der. Buna karşılık Ali Fuat Paşa: "İşte bize, böyle bir adam lazım" der. Tekelioğlu Sinan Paşa "Adana Cephesi Hatırasında" Kayseri'den Karaisalı'ya

hareket edişini şöyle anlatıyor: “Ali Fuat Paşa Sivas’tan Kayseri’ye geldiği vakit evime bir inzibat eri göndererek beni çağırdı. Yanına gittiğimde bir protokolün kaleme alınmış olduğunu öğrendim. Bu protokole göre ben batı Kilikya (Çukurova) cephesi komutanlığına atanmış bulunuyordum. Protokolü memnurlukla imza ettim. Silah ve mermi gibi savaş gereçlerimizi de 11. Tümenden sağlayacaktım. Takma adım Tekelioğlu Sinan Bey’di.”

Karaisalı’ya Hareket: Sinan Tekelioğlu yanında Üsteğmen Mustafa Vahit Doğan ve Teğmen Besim Albayoğlu bulunduğu halde 30 Mart 1920’de tan yerinin ağarması milis kuvvetler müfrezesi Karsanti’ya geldi. Sevgi ve saygı gördü. Artık Büyük sofulu Fransız Karargâhı düşürülmüştü. 31 Mart 1920’de sabah vakti yürüyüşe geçildi. Hacılı köyünden de törenle uğurlanan milis kuvvetler o gün akşamüzeri Karaisalı Aktaş köyünde Aktaşlı Ali Ağa’nın evinde kaldılar. Gece Karaisalı’ya Karaisalı müftüsü Mehmet Efendiye haber yollandı. Gizliden gizliye Karaisalı’da bekleyiş başladı. 1 Nisan 1920 sabahı beyaz atlarla Üçürge çayında geçerek Karaisalı meydanına geldiler. Halk ve müftü Mehmet Efendi coşkuyla karşıladılar. Telefon telleri kesildi. Hapishane boşatıldı. Casus saatçi Salim Selampınar deresinde idam edildi.

Kaymakam Cemil Bey yanında derhal nezarete alındı. Böylece 1 Nisan 1920 Perşembe günü bu ülkenin vefalı halkı hürriyetine kavuştu. Coşkun tezahüratlar arasında nutuklar söylendi. İşgal sırasında her ne kadar Karaisalı’ya düşman askeri girmemiş ise de halk ermeni fedailerinin çeşitli zulmüne uğramıştır. Nitekim 1919 yılının Ekim ayında Kızıldağ imamı Hafız Asım ve iki köylü ile Türk jandarmalarından biri şehit edilmişti. Araplı köyünden Dede Ağa’nın çiftli basılmış, boğazı kesilmiş yaralı olarak kurtulmuştur.

İşte milli kuvvetlerin gelişi, Fransızların kötü yönetimini sona erdirdi. Karaisalı teşkilatı kuruldu. Kuvay-ı Milliyeci milis kuvvetler komutanlığı sırasıyla 4 Nisan 1920’de Hacıkirı 26 Mayıs 1920’de Pozantı işgalinden kurtarıldı. Fransızlar bozguna uğradılar. Tren yolunu kaybettiler. Tarsus’u kaybettiler. Kozan’ı kaybettiler. İşgal kuvvetleri Fransızlar, İngilizler ve onların yardımcılar Ermeniler bozguna uğradılar. “Ankara antlaşması” sonunda 5 Ocak 1922’de Adana ve Çukurova kurtarıldı.

Değerli okuyucularım yeri gelmişken bir konuyu yazmadan geçemeyeceğim. Ben 1979’da Karaisalı Lisesi Edebiyat öğretmenliğine tayin edilmişim. Bu tarihi araştırdım. Fakat bir konu dikkatini çekti.

Karaisalı’da 1 Nisan niçin Bayram olarak kutlanmıyordu. Başladım araştırmaya dosyamı hazırladım. O günkü Karaisalı Kaymakamı olan Ahmet Narinoğlu’nun makamına çıktım. Tarihi durumu anlattım. Ahmet Narinoğlu “Öyle mi?” diye bana idari yolu açtı. Çok çalışkan ve parlak zekâlıydı. Beraberce mesaiden sonra gece yarılarına kadar çalıştık. Kasım Ener’in evine giderek onun da fikrini aldık. Yanıma Hasan Şafak’ı da vererek yaşlılarla röportajlar yaptık. 1986’da Adana Valiliği 1 Nisan Kuvay-ı Milliye Bayramı olarak kutlanmasına karar verdi. O günden, bugüne kadar 1 Nisan kutlanmaktadır. Bana araştırmamda her türlü kolaylığı sağlayan Ahmet Narinoğlu’na teşekkür borçluyum. O geleceğin bir güneşidir. Çalışan ve temiz, dürüst bir Kaymakam olarak İstanbul Kâğıthane’de görev yapmaktadır. Onunla ne kadar övünsek azdır.

Çukurova artık bayramlığını giymiştir. Onu gelecek nesillere emanet ediyorum.

